

BLU BELIJET

POTRAGA ZA VERMEROM

Ilustrovao Bret Helkvist

Prevela

Dubravka Srećković Divković

 Laguna

Naslov originala

Blue Balliett

CHASING VERMEER

Text Copyright © 2004 by Elizabeth Balliett Klein

Illustration Copyright © 2004 by Brett Helquist

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

Reč zahvalnosti

××× Veliko hvala stotinama dece iz eksperimentalnih škola Čikaškog univerziteta s kojom sam imala zadovoljstvo da radim i koja su me mnogo naučila u pogledu razmišljanja i posmatranja. Lusindi Li Kac, Beverli Bigs i ostalim kolegama iz tih škola veliki sam dužnik što su mi omogućili da tamo predajem i da pišem. Dodela sredstava iz Fondacije Meri Vilijams bila je za mene veliko iznenađenje i pomoć. Naročito zahvaljujem svome mentoru i prijatelju Bobu Strangu, koji me je uveo u svet pentomina i čudesa kreativne škole.

××× O Vermeru, njegovom delu i slikama za koje se zna vladaju razna mišljenja. Podatke koji se nalaze u ovoj knjizi unela sam na osnovu istraživanja Artura K. Viloka starijeg, kustosa zbirke severnoevropskog baroknog slikarstva u vašingtonskoj Nacionalnoj galeriji i pisca nekoliko čudesnih knjiga o Vermeru. Doktoru Viloku sam izuzetno zahvalna za odgovore koje mi je pružio na mnoga pitanja. Želela bih da mu zahvalim i na savetima vezanim za mišićnu snagu dvanaestogodišnjaka.

××× Vil Balijet, Betsi Plat, Lusi Biksbj, En Tan Trautman i Barbara Engel zajednički su uložili vreme da bi pogledali

prve nacрте ove knjige i porazgovarali o raznim zamislima, a Nensi i Vitni Balijet su mi sve vreme bile od pomoći – svi- ma mnogo hvala. Moja zastupnica Almanda Luis me je s vrhunskom veštinom provela kroz brojne poduhvate. Triput ura za mog izdavača Trejsi Mak, čija su me mudrost, mašta i vera odvele kud god mi je bilo potrebno. Hvala Lesli Bud- nik, pridruženom izdavaču, što je u rukopis takođe unela mnoge sate razmišljanja i što se našla pri ruci i na pomoći u svako doba.

× × × Želim da zahvalim mome predivnom mužu Bilu Klaj- nu, koji mi je na bezbroj načina pomogao. Bez njega ove knjige ne bi bilo.

**Posvećeno Džesi, Altei i Denu,
mojim radoznalcima**

× × × B. B.

Mojoj majci Kolin

× × × B. H.

Ne može čovek da nauči mnogo

a da mu bude lako.

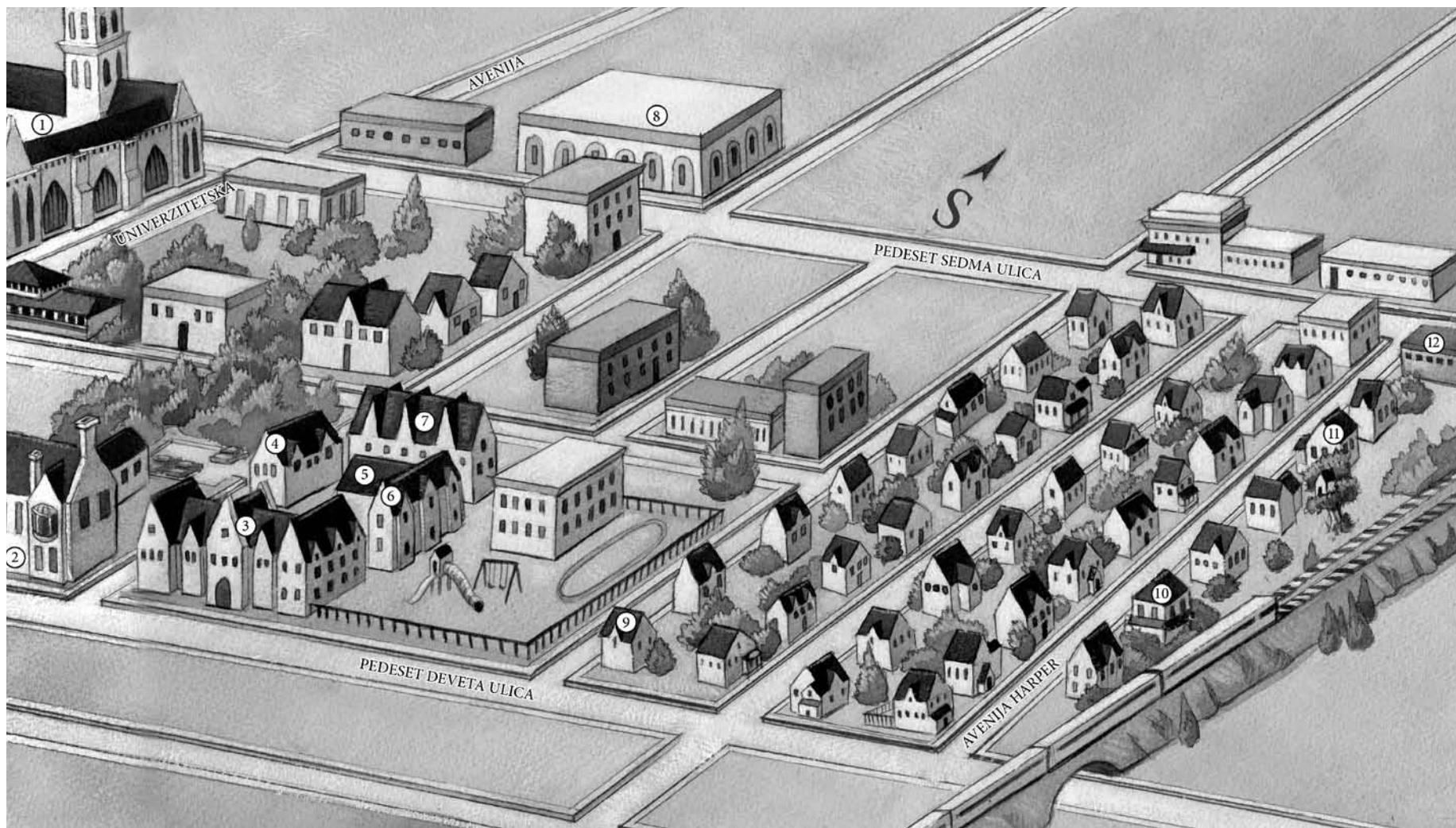
Čovek može da nauči mnogo

pa da lako bude drugima.

ČARLS FORT, NEZADRŽIVI TALENTI

××× SADRŽAJ

	O pentominu i o ovoj priči. . . 15
	O ilustracijama: izazov čitaocu 17
Prva glava	TRI POŠILJKE. 19
Druga glava	PISMO JE MRTVO. 23
Treća glava	ZALUTALI U UMETNIČKI VRT . 31
Četvrta glava	PIKASOVA LAŽ 43
Peta glava	CRVI, GUJE I MORSKI PUŽEVI. . 50
Šesta glava	GEOGRAFOVA KUTIJA 55
Sedma glava	ČOVEK NA ZIDU 63
Osma glava	IZNENAĐENJE U NOĆI VEŠTICA 73
Deveta glava	PLAVI. 77
Deseta glava	UNUTAR ZAGONETKE 84
Jedanaesta glava	NOĆNA MORA 90
Dvanaesta glava	ČAJ U ČETIRI. 99
Trinaesta glava	EKSPEDUJTE EKSPERTE!. . . . 109
Četrnaesta glava	TREPTAVA SVETLOST 114
Petnaesta glava	UBISTVO I TOPLA ČOKOLADA 121
Šesnaesta glava	JUTRO U TAMI 128
Sedamnaesta glava	ŠTA SE SAD ZBIVA?. 137
Osamnaesta glava	NEZGODAN PAD 142
Devetnaesta glava	IZNENAĐENJE NA STEPENIŠTU 152
Dvadeseta glava	MANIJAK 159
Dvadeset prva glava	GLEĐANJE I OPAŽANJE 164
Dvadeset druga glava	DVANAESTICE 171
Dvadeset treća glava	UPOMOĆ!. 180
Dvadeset četvrta glava	DELIĆI 187

*** Legenda mape potrage za Vermerom

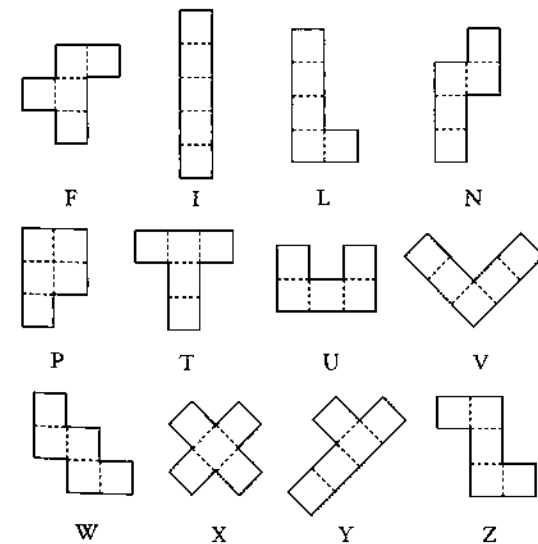
1 FARGO HOL
2 DELIJA DEL HOL
3 GREJSI HOL
4 KING HOL

5 SREDNJA ŠKOLA
6 OSNOVNA ŠKOLA VIŠIH RAZREDA
7 POPIFILD HOL
8 POŠTA

9 KUĆA GOSPOĐE ŠARP
10 KOLDEROVA KUĆA
11 PETRINA KUĆA
12 PAUELOVA KNJIŽARA

O PENTOMINU I O OVOJ PRIČI

*** Komplet za pentomino matematičko je pomagalo koje se sastoji od dvanaest figura. Svaka figura sastoji se od pet kvadrata sa bar jednom zajedničkom stranicom. Pentominom se služe matematičari širom sveta kako bi ispitivali razne ideje vezane za geometriju i brojeve. Komplet izgleda ovako:

Svaka figura pentomina nosi ime jednog slova abecede, iako ne liče baš u potpunosti na njih. Uz malo vežbe, mogu da služe kao komadi slagalice i da se ređaju u hiljade različitih četvorouglova raznih veličina i oblika.

Ova knjiga počinje, baš kao pentomino, odvojenim delovima. S vremenom će se svi delovi spojiti. Ne dajte da vas zavaraju neke pomisli koje se, isprva, naizgled lako uklapaju! Ne dajte da vas zavaraju neke pomisli koje se naizgled uopšte ne uklapaju! Pentomino, baš kao i ljudi, ume da iznenadi.

O ILUSTRACIJAMA: IZAZOV ČITAOCU

*** Ako pažljivo, iz poglavlja u poglavlje, razgledate ilustracije Breta Helkvista, naći ćete skrivenu poruku. Ona ima veze sa pentomino šifrom iz ove knjige, ali nije data baš u sasvim istom obliku. U tumačenju ove šifre igra ulogu i jedno živo biće, a delovi poruke pojavljuju se na crtežima u pravilnim razmacima, tako da kroz čitavu knjigu stvaraju povezan niz.

Evo male pomoći: ovaj niz je paran ali neparan. Ima jednak broj delova kao komplet za pentomino.

Da biste proverili svoje odgovore, posetite ovaj sajt:

www.laguna.co.yu/potragazavermerom

Prva glava   TRI POŠILJKE

*** Jedne tople oktobarske noći u Čikagu, u istom kraju grada isporučene su tri pošiljke. Okruglasti mesec, nalik na mandarinu, upravo je bio izišao iznad Mičigenskog jezera. Na sva tri mesta oglasilo se zvonce i spolja je zadenut po koverat.

Sva troja ulazna vrata otvorila su se prema pustoj ulici. Sve troje stanara ovih domova živeli su sami, i sve troje su se te noći mučili da zaspe.

Svima je stiglo isto pismo:

Dragi prijatelju,

Voleo bih da mi pomogneš u razrešavanju jednog zločina kome sad već ima nekoliko vekova. Taj zločin je naneo nepravdu jednom od najvećih slikara na svetu. Pošto oni koji su za to zaduženi nemaju dovoljno hrabrosti da isprave tu grešku, preuzeh na sebe da razotkrijem istinu. Izbor je pao na tebe zbog tvoga oštrog oka, bistrog uma i sposobnosti da razmišljaš mimo uobičajenih načina.

Ukoliko imaš želju da mi pomogneš, bićeš nesebično nagrađen za svaku opasnost u koju se upustiš.

Ovo pismo nikome ne smeš pokazati. Noćas će samo još dvoje ljudi primiti ovakav dokument. Iako se možda

nikada nećete susresti, radićete zajedničkim snagama, a kako – to niko ne može da predvidi.

Ukoliko ovo pokažeš vlastima, najverovatnije stavljaš glavu na kocku.

Znaćeš kako da odgovoriš. Čestitam ti na potrazi za istinom.

Pismo je bilo bez potpisa, a adrese pošiljaoca nije bilo.

*** Čovek je kasno uveče seo za večeru. Voleo je da čita dok jede, i upravo je bio na četvrtoj strani novog romana. S knjigom u ruci, otvorio je vrata.

Špageti sa ćufticama bili su već hladni kada ih se setio. Dugo je sedeo za stolom, gledajući najpre u pismo, a potom u mesec.

Je li to neka šala? Ko bi se to upuštao u petljavinu oko pisanja i slanja ovakvog pisma? Bilo je otkucano na skupoj hartiji; onakvoj kakvu kupuješ kad hoćeš da ostaviš utisak. Ili da se praviš važan.

Da li bi trebalo da se oseti polaskanim? Sumnjičavim? Šta taj neko hoće od njega? O kakvoj je to nagradi reč?

I ko ga to toliko dobro poznaje da zna da će pristati?

*** Žena se tumbala i prevrtala u postelji, a duga kosa na jastuku odbleskiivala je mesečinu. U glavi je pretresala čitave spiskove imena.

Što je duže razmišljala, sve se više uzrujavala. Nije joj bilo zabavno. Da li je ovo možda puka podudarnost, ili pak oštro-umno upozorenje? Šta tačno taj neko zna o njenoj prošlosti?

Naposletku je ustala. Šolja vrućeg mleka smiriće joj živce. Pažljivo se kretala kroz mrak, pomažući se razlivenim pravo-

ugaonicima svetlosti koja je padala na pod. Nije joj se palilo svetlo u kuhinji.

U mislima su joj se nizala imena u urednim kolonama, svaka grupa vezana za drugo poglavlje njenog života. Bio je tu Milano, bio je tu Njujork, bio je tu Istanbul...

Ali ovo nije bilo mamljenje, niti pak pretnja. Ukoliko okolnosti postanu čudne ili strašne, u svakom trenutku može da se predomisli.

No da li može?

*** Druga jedna žena ležala je budna pod mesečevim zracima, slušajući vetar i povremeno zavijanje policijske sirene.

Ovo je bila jedna od najšasavijih podudarnosti u njenom životu.

Je li to pismo sumanuto ili nadahnuto? I je li to ona upravo ispala lakoverna što misli da taj neko stvarno piše *njoj*? Možda su stigle na stotine ovakvih pisama. Da joj nisu izabrali ime iz telefonskog imenika?

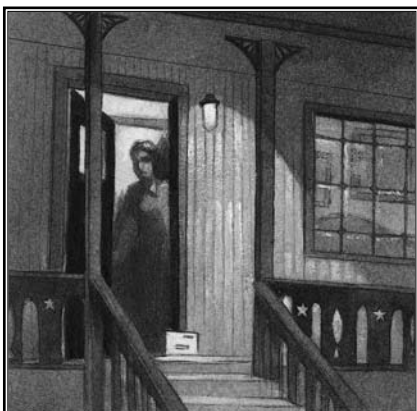
Lažno ili ne, pismo ju je kopkalo... Zločin kome ima nekoliko vekova. Šta li je taj neko naumio?

I šta će sa onim zastrašujućim delom? *Ukoliko ovo pokažeš vlastima, najverovatnije stavljaš glavu na kocku.*

Možda je to neki manijak, neki od onih serijskih ubica. Zamislila je kako policajci idu kroz njen stan i nalaze pismo, stoje nad njenim lešom i govore: „Pa jes, trebalo je prvo nas da zovne. Sad bi bila živa...”

U uličici ispod spavaće sobe zamjauka neka osamljena mačka, i žena skoči, a srce joj zalupa. Tako sedeći na krevetu, zatvori prozor i okrete bravicu.

Kako da ne pristane? To je pismo koje može da promeni istoriju.

Druga glava   PISMO JE MRTVO

*** *Pismo je mrtvo.*

Čudno je kad to kaže nastavnica.

U šestoj nedelji šestog razreda, gospođica Hasi još ih nije bila razočarala. Prvog dana škole obznanila je da pojma nema šta će raditi ove godine, niti pak kako će. „Sve zavisi od toga šta će nas zanimati – ili šta će se zanimati za nas“, dodala je, kao da se to samo po sebi razume. Kolder Pilej sav se pretvorio u uši. Nikad ranije nije bio čuo da nastavnica priznaje kako ne zna šta će da radi. Što je još žešće, bila je time oduševljena.

Učionica gospođice Hasi nalazila se u Univerzitetskoj osnovnoj školi viših razreda, u kraju poznatijem kao Hajd park. Škola je bila na samom rubu dvorišta Čikaškog univerziteta. Osnovao ju je Džon Džui, nesvakidašnji profesor, pre sto godina kao eksperiment. Džui je verovao u delo, u praktičan rad na bitnim zadacima u cilju učenja dece da razmišljaju: Kolderu se uvek sviđalo prikladno ime tog čoveka.* Još ni sad se nisu baš svi nastavnici u Uniju, kako su školu zvali, slagali s Džuijevim zamislima, ali gospođica Hasi očigledno jeste.

* Prezime *Dewey* u izgovoru liči na englesku reč *doing* – delo, rad. (Prim. prev.)

Godinu su počeli raspravom o tome da li je pisanje najprecizniji način komunikacije. Petra Andale, koja je volela da piše, rekla je da je tako. Deca poput Koldera, koji je pisanje mrzeo, kazala su da nije tako. Šta je s brojevima? Šta je sa slikama? Šta je sa starim dobrim običnim govorom?

Gospođica Hasi im je rekla da to istraže. Nadonosili su iz biblioteke kamare knjiga. Našli su podatke o pećinskom slikarstvu u Francuskoj, o egipatskim svicima papirusa, o meksičkim petroglifima* drevnih Maja, o kamenim tablicama sa Srednjeg istoka. Svašta su isprobali. Pravili su od sirovog krompira pečate i punili zidove simbolima. Izmislili su znakovni jezik ruku i stopala. Čitav jedan dan razgovarali su isključivo služeći se crtežima. Sada je gotovo sredina oktobra. Hoće li ikada učiti redovne predmete, kao ostala odeljenja? Koldera je bilo baš briga. To što rade pravo je traganje, pravo razmišljanje – a ne puklo saznavanje nečeg u šta je čvrsto verovala družina pokojnih, čuvenih odraslih ljudi. Gospođica Hasi je baš strava.

M-R-T-V-O. To je napisala na tabli.

To jutro su pričali o pismima jer je Kolder roptao što mora da piše pismo u znak zahvalnosti, pa je rekao da je to uvek gubljenje vremena. Nikog nije briga šta nažvrljaš u pismu.

Onda je gospođica Hasi upitala da li je neko iz odeljenja nekada primio zaista neuobičajeno pismo. Nikom se to nije dogodilo. „Zamolite starije da vam ispričaju o nekom pismu koje nikad neće zaboraviti. Mislim na neku pošiljku koja im je izmenila *život*. Koliko su godina imali kad su je primili. Gde su bili kad su je otvorili. Da li je još imaju.“

I Petra je, baš kao i Kolder, bila očarana novom nastavnicom. Sviđala su joj se pitanja gospođice Hasi, i njen konjski rep, i po tri mindušice na svakom uvetu. Jedna minduša je

* Znaci ili slova koji su urezani u kamen. (Prim. prev.)

imala majušan biser koji je visio s meseca, druga je bila u obliku cipele s visokom potpeticom, veličine pirinčanog zrna, treća u obliku ključića. Petra je mnogo volela to što gospođica Hasi pažljivo sasluša dečje ideje i ne mari da li su odgovori tačni ili netačni. Bila je poštena i nepredvidljiva. Još malo pa savršena.

Gospođica Hasi iznenada pljesnu rukama, na šta Petra poskoči, a zrnce bisera stade da kruži oko minduše. „Seti la sam se! Kad pronađete pismo koje je nekome promenilo život, sedite i napišite pismo *meni*. Napišite mi pismo koje *neću moći da zaboravim*.“

Petrin mozak je već žurno huktao.

Kolder izvadi iz džepa jednu figuru pentomina. Bilo je to slovo P. Razvukao je usta od uva do uva. Slovo P je u pentominu jedan od najlakših oblika za upotrebu. Većina pisama, od onih kakva se pišu, pravougaonog su oblika, shvatio je, baš kao ispravno složeno rešenje u pentominu. P je deveto slovo otpozadi, a od početka pa do njega ima dvadeset i jedno slovo; dvadeset jedan minus devet – dvanaest, i ima ukupno dvanaest figura pentomina. Danas je dvanaesti oktobar. Kolderu je jednom baka rekla da on diše simbole onako kako drugi ljudi udišu vazduh.

Kolder uzdahnu. Samo kad misli ne bi morale da se komadaju u reči! Teško je slušati i premnogo priče, a već pisanje je za njega bilo kuluk živi. Ostane previše neizrečenog.

Gospođica Hasi završi čas rečima: „Ukapirali? Prvo nađete, pa pišete. Ko zna kuda će nas to odvesti!“

*** Kolder i Petra su živeli u Aveniji Harper, uskoj ulici nedaleko od pruge. Kuće su im od Unija bile udaljene tri ulice, a jedna od druge – tri broja. Često su se sretali na ulici, ali nikad se nisu družili.